

ΚΟΙΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΥΠΟ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Το παρόν κείμενο αποτυπώνει τις κοινές θέσεις δέκα περιβαλλοντικών οργανώσεων επί του σχεδίου ΓΠΣΧΑΑ που έχει τεθεί σε συζήτηση στο πλαίσιο του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού. Οι οργανώσεις αυτές είναι (κατ' αλφαβητική σειρά):

1. Αρκτούρος, Μέλος του ΕΣΧΣΑΑ
2. ΑΡΧΕΛΩΝ-Σύλλογος προστασίας της Θαλάσσιας Χελώνας
3. Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού
4. Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης
5. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
6. Καλλιστώ
7. Μεσόγειος SOS
8. Mom-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας
9. Greenpeace
10. WWF Ελλάς

Το κείμενο κατατίθεται στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ως γενική τοποθέτηση του Αρκτούρου. Ο Αρκτούρος δεν ολοκληρώνει την τοποθέτηση του επί του ΓΠΣΧΑΑ, αλλά επιφυλάσσεται να καταθέσει συμπληρωματικές παρατηρήσεις και διορθώσεις.

Α. Γενικές παρατηρήσεις

Α. 1 Στηρίζουμε τη διαδικασία χωροταξικού σχεδιασμού

Οι δέκα περιβαλλοντικές οργανώσεις επιθυμούμε να συμβάλλουμε στην επιτυχή έκβαση του «οράματος» αειφόρου ανάπτυξης του εθνικού χώρου, και θεωρούμε χρέος μας να επισημάνουμε σημεία που θεωρούμε πως είναι εξαιρετικά αδύνατα και να διατυπώσουμε προτάσεις.

Επικροτούμε τη δήλωση του Υπουργού για το «*τεράστιας σημασίας έλλειμμα πολλών δεκαετιών με αρνητικές επιπτώσεις στην ορθολογική ανάπτυξη της χώρας καθώς και στο περιβάλλον*» που συνιστά η απουσία εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού. Κατανοούμε πλήρως ότι η προσπάθεια αποτελεί «*ένα δύσκολο εγχείρημα*», αναγκαίο για τις διαρθρωτικές αλλαγές και τη μεταρρύθμιση «*που θα συμβάλει καθοριστικά*

στην ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη της Ελληνικής Επικράτειας». Πιστεύουμε ότι είναι μοναδική ευκαιρία να επιτευχθεί ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας, ακολουθώντας μια διαδικασία προσαρμοστικού σχεδιασμού (adaptive planning)

Ο σκοπός και οι στόχοι του ΓΠΧΣΑΑ, ειδικότερα η διαμόρφωση «ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης» για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, δεν μπορεί παρά να τυγχάνουν θετικής αποδοχής.

A.2. Ανησυχούμε για το περιεχόμενο της πρότασης του ΥΠΕΧΩΔΕ για το ΓΠΧΣΑΑ (Νοεμβρίου 2007)

Επιφυλάξεις, αμφισβητήσεις και ανησυχίες εγείρονται από:

1. αδυναμίες και ελλείψεις επιχειρηματολογίας και εξειδικευμένων επιλεκτικών κριτηρίων, με βάση τα οποία προτείνονται καίριας σημασίας επιμέρους «στόχοι-επιδιώξεις»
2. το γεγονός ότι ο χαρακτήρας, η υφή των προτεινόμενων κατευθύνσεων υιοθέτησης των στόχων κινούνται συχνά σε επίπεδο γενικότητας και αοριστίας
3. την αναπτυξιακή «εμμονή» περί τους οδικούς άξονες, η οποία αποτελεί πλέον παρωχημένο μοντέλο ανάπτυξης,
4. την απουσία πολιτικών και μέτρων για την αποκέντρωση και την απεξάρτηση της περιφέρειας από τα μητροπολιτικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.
5. την πλήρη απουσία στοχοθετημένου χρονοδιαγράμματος σταδιακής εφαρμογής, εντός του ορίζοντα των 15 χρόνων υλοποίησης του ΓΠΧΣΑΑ.

Ιδιαίτερα προβληματική όμως είναι και η διαπίστωση της κατάστασης στο πλαίσιο της οποίας διαμορφώνεται και την οποία καλείται να αντιμετωπίσει το ΓΠΧΣΑΑ (ενότητα III), η οποία χρήζει πλήρους αναθεώρησης και αναδιατύπωσης, ώστε η να είναι ειλικρινής και ρεαλιστική. Ιδιαίτερα οι αναφορές στην παντελώς αστήρικτη πρόβλεψη πως «η χώρα μας θα ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο και αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μείωση των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου» προκαλεί στρέβλωση της πραγματικότητας και ελαχιστοποιεί τα περιθώρια ειλικρινούς αντιμετώπισης της κατάστασης.

A.2.1 Γενικές παραλείψεις

Απουσιάζουν στοιχειώδη συστατικά ενός σχεδίου, μεταξύ των οποίων:

- ⇒ **ΟΡΑΜΑ** που να είναι **εφαρμόσιμο και** συγκροτημένο, προκειμένου να αποτελέσει πλαίσιο διαβούλευσης.
- ⇒ **Βασικές στρατηγικές επιδιώξεις** για αειφορική ανάπτυξη, όπως αυτονομία και αυτάρκεια σε κρίσιμους στρατηγικούς πόρους, κοινωνική ευημερία, θωράκιση έναντι ανταγωνισμού και απρόβλεπτων εκπλήξεων του μέλλοντος.
- ⇒ **Στρατηγικοί στόχοι** σε σειρά προτεραιότητας που θα εξυπηρετήσει το ΓΠΧΣΑΑ
- ⇒ **Αντικειμενικοί σκοποί.**
- ⇒ **Προγραμματικά μεγέθη** για τις στρατηγικές επιλογές και κατευθύνσεις (έστω και για την επόμενη 15ετία), την προστασία των φυσικών πόρων (νερό, αέρας, έδαφος, οικοσυστήματα), την κάλυψη γης (ανά βασική κατηγορία), τον πληθυσμό

- (μεταβολή, σύνθεση, κατανομή), οικονομία (ΑΕΠ, κλαδικά μεγέθη, εγχώρια και διεθνής ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών, απασχόληση, όγκος μετακινήσεων και μεταφορών, αφίξεις τουριστών), κοινωνία (εργατικό δυναμικό) για να αποτελέσουν κριτήρια αξιολόγησης επίτευξης των στόχων του σχεδίου
- ⇒ **Ορισμοί** (π.χ. τι ακριβώς σημαίνει κοινωνική και οικονομική συνοχή, ανταγωνιστικότητα; Αν δεν ορισθούν όλα αυτά, πώς θα μετρηθούν και πώς θα παρακολουθούνται με ποιους δείκτες;)
 - ⇒ **Όρια** για τα διάφορα μεγέθη όπως:
 - φέρουσα ικανότητα οικισμών (μπορούν να επεκτείνονται επ' άπειρον;)
 - φέρουσα ικανότητα περιβαλλοντικών υποδοχέων ή, έστω, όρια αποδεκτής μεταβολής.
 - περιβαλλοντικά όρια που υπαγορεύονται από διεθνή, Κοινοτική και Ελληνική νομοθεσία και επιστημονικές μελέτες
 - ⇒ **Διαπίστωση των προβλημάτων** που υπάρχουν, στα οποία στηρίζονται εν μέρει οι στρατηγικοί στόχοι και οι επιλογές, και τα οποία προτίθεται να άρει το προτεινόμενο Σχέδιο.
 - ⇒ **Εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης** (σε ποσοτικούς όρους) πόρων (διαθεσιμότητα) και περιβάλλοντος, οικονομίας, κοινωνίας για να διαπιστωθούν (α) αδυναμίες (προβλήματα) και περιορισμοί και (β) δυνατότητες/καταλληλότητα και ευκαιρίες.
 - ⇒ **Σαφής ανάλυση όλων των κλάδων της εθνικής οικονομίας και των αντίστοιχων χρήσεων γης** όπως και **όλων των περιβαλλοντικών τομέων** (νερό, αέρας, έδαφος, οικοσυστήματα, απόβλητα, ενέργεια) και **των μεταξύ τους σχέσεων.**
 - ⇒ **Μελλοντικές προβλέψεις** πληθυσμιακών, περιβαλλοντικών και κοινωνικο-οικονομικών μεγεθών (που αναλύθηκαν).
 - ⇒ **Διαδικασία άρσης προβλημάτων και επίτευξης στόχων** – πως θα γίνει το «πλάντρεμα» ζήτησης (στόχων) και προσφοράς (πόρων).
 - ⇒ **Κατευθύνσεις γενικές και ειδικές** – κατά οικονομικό κλάδο/χρήση γης και κατά περιβαλλοντικό τομέα.
 - ⇒ **Σαφείς κατευθύνσεις για εναρμόνιση τομεακών και υποκείμενων χωρικών σχεδίων.**
 - ⇒ **Σαφείς κατευθύνσεις για επίλυση συγκρούσεων**
 - ⇒ **Σχεδιασμός έκτακτων αναγκών** (φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές, νέες απαιτήσεις σε γη και πόρους) και **εξασφάλιση ικανότητας** του χωρο-οικονομικού συστήματος να ανταποκριθεί με το ελάχιστο των απωλειών και το μέγιστο της αποτελεσματικότητας/ετοιμότητας (με πρόβλεψη «περιττών» μεγεθών στο σύστημα – redundancy – στη βάση την αρχή της προφύλαξης, π.χ. τράπεζες γης).
 - ⇒ **Δείκτες Αξιολόγησης**
 - ⇒ **Θεσμικές προϋποθέσεις** – δικαιώματα ιδιοκτησίας πόρων (γης, νερού, κ.λ.π.), δικαιώματα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, κ.λ.π.

Επιπλέον, **δεν είναι πάντα ευκρινής** (γίνονται μόνο ασαφείς και κυρίως περιγραφικές αναφορές) **η δέσμευση για ουσιαστική εναρμόνιση με διεθνείς και Κοινοτικές υποχρεώσεις** (Οδηγία για τους Οικοτόπους, Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό, κ.λ.π.), αλλά και ήδη δρομολογημένες Ευρωπαϊκές πολιτικές.

Το σχέδιο πρέπει να αρχίζει από τους στρατηγικούς πόρους που θα εξυπηρετήσουν τους στόχους – και κυρίως το νερό, τη γη και την ενέργεια – και τα θεσμικά πλαίσια που διέπουν αυτούς τους πόρους (π.χ. Οδηγία 60/2000).

Μια στοιχειώδης ανάλυση SWOT του σχεδίου θα προσέφερε κάποιες ενδείξεις περί της εφικτότητας και βιωσιμότητάς του. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται η υποβολή του

σχεδίου σε διαδικασία Στρατηγική Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) ή ακόμα καλύτερα Εκτίμηση Αειφορικότητας (Sustainability Assessment) ή Impact Assessment (η πιο πρόσφατη κατεύθυνση από ΕΕ). Αξίζει να σημειωθεί ότι η απουσία Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης γίνεται κατά παράβαση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2001/42/ΕΕ, η οποία στο άρθρο 2.2 προβλέπει ότι τα σχέδια χωροταξικού σχεδιασμού πρέπει να υποβάλλονται σε διαδικασία στρατηγικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων¹.

B. Ειδικές παρατηρήσεις

1. Στοιχειωδώς, **θα έπρεπε να συνεξετάζονται αναλυτικά όλες οι κύριες χρήσεις γης** (οι 6 μεγάλες κατηγορίες κατά ΕΣΥΕ, δηλαδή η καλλιεργούμενη γη, οι βοσκότοποι, τα δάση, οι κτισμένες εκτάσεις, τα νερά, άλλες)!
2. **Η γεωργία αντιμετωπίζεται αποσπασματικά**, παρά το γεγονός ότι κατέχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία, την χρήση γης και στην κοινωνικοπολιτισμική συγκρότηση του χώρου.
3. **Κραυγαλέα έλλειψη αποτελεί ο ανούσιος και ασαφής χειρισμός του ζητήματος της προστασίας των δασών και των δασικών εκτάσεων!** Δεν αντιμετωπίζονται ούτε ως παραγωγικός τομέας ούτε ως βασική χρήση γης.
4. Δεν αναλύονται επαρκώς τα εξής κορυφαία σημασίας ζητήματα:
 - ⇒ Διαχείριση ακτών
 - ⇒ Διαχείριση υδατικών και εδαφικών πόρων (όλων των κατηγοριών) και αντιμετώπιση των σχετικών προβλημάτων (ερημοποίηση, λειψυδρία, ρύπανση υδάτων, κ.λ.π.)
 - ⇒ Διαχείριση αποβλήτων
 - ⇒ Οικονομικά εργαλεία (π.χ. τιμολόγηση της χρήσης των φυσικών πόρων, κατάργηση στρεβλών επιδοτήσεων)
 - ⇒ Θεσμικά ζητήματα σχετικά με τη διαχείριση των φυσικών πόρων και τις συμμετοχικές διαδικασίες σχεδιασμού
5. Δεν δίνονται επαρκείς, ή απουσιάζουν εντελώς, κατευθύνσεις για:
 - ⇒ τα περιφερειακά και τομεακά σχέδια
 - ⇒ πόλεις που δεν περιλαμβάνονται στους σημαντικούς πόλους, τις περιφέρειες τους, το Ιόνιο, κ.ά.

B.1 Θέματα άμεσου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος

B.1.1 Νησιωτικός χώρος.

Τα ελληνική νησιωτικά συμπλέγματα αποτελούνται από σχετικά μικρά έως πολύ μικρά νησιά με πολύ μεγάλη περιβαλλοντική και πολιτιστική σημασία. Λόγω της κλίμακάς τους, οι περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί τους πόροι, το τοπίο τους, αλλά και οι κοινωνικο-οικονομικοί τους πόροι είναι ιδιαίτερα εύθραυστοι, ενώ παρουσιάζονται έντονες συγκρούσεις χρήσεων γης. Παράλληλα στον νησιωτικό χώρο ασκούνται ιδιαίτερα σημαντικές οικιστικές πιέσεις με κίνδυνο την οικονομική, πολιτιστική και περιβαλλοντική απαξίωσή του. Για τον λόγο αυτό θεωρούμε πως η κατάλληλη χωροταξική οργάνωση των νησιών αποτελεί θέμα άμεσου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος υψηλής σημασίας.

¹ «Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια και προγράμματα: α) τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ».

Αναφορικά με τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου (άρθρο 8.2), κατά την εκτίμηση μας, υπάρχουν ελλείψεις ειδικότερα σε ό,τι αφορά **το Νησιωτικό χώρο**. Οι ελλείψεις αυτές εντείνονται από αντίστοιχες αδυναμίες/κενά που παρατηρούνται στις προτάσεις οργάνωσης των μεταφορικών υποδομών του νησιωτικού χώρου.

Στο άρθρο 8.2 (όπως και στο 5.Δ) επιλέγεται η συγκρότηση «**πολυπολικών νησιωτικών συμπλεγμάτων**» (Βόρειο Αιγαίο, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα). Απουσιάζει πλήρως οποιαδήποτε, έστω γενική αναφορά, για το αν το Αιγαίο μπορεί ή όχι να λειτουργήσει ως αυτόνομη χωρική ενότητα. Και αν ναι, με ποια συγκεκριμένα μέτρα θα απεξαρτηθεί από την κηδεμονία Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Πιστεύουμε, πως το νησιωτικό σύμπλεγμα του Αιγαίου χρήζει ειδικής πρόνοιας στο πλαίσιο του ΓΠΣΧΑΑ, με στόχο τη διασφάλιση ενός αιεφόρου μέλλοντος για τον μοναδικό αισθητικό, πολιτιστικό, φυσικό, κοινωνικό και παραγωγικό πλούτο που διαθέτει. Παρόμοια προσοχή αναμφίβολα πρέπει να δοθεί και τα νησιά του Ιονίου.

B.1.2 Ενέργεια και Βιομηχανία (Εξόρυξη – Μεταποίηση)

Αν και οι διαπιστώσεις και εκτιμήσεις του ΓΠΣΧΑΑ για τους τομείς της ενέργειας και της βιομηχανίας, περιλαμβανομένου και του κλάδου της εξόρυξης-μεταποίησης, (σημ. ΙΙΙ Δ, ΙΙΙ Ε), είναι σαφείς, σοβαρά προβλήματα εντοπίζονται στον βαθμό αποτελεσματικότητας και πληρότητας των παρεχόμενων κατευθύνσεων/ επιδιώξεων για την αντιμετώπιση των όσων διαπιστώνονται.

B.1.2.1 Ενέργεια

Χρήζει διευκρίνησης το επίπεδο συνεκτίμησης των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ενεργειακών αναγκών που απορρέουν από τις χωροταξικές προτάσεις. Επιπλέον, δεν είναι ξεκάθαρο το κατά πόσο δόθηκε προσοχή στην ανάγκη για βελτιστοποίηση του ενεργειακού μίγματος. Εντύπωση επίσης προξενεί το γεγονός ότι καμία στρατηγική κατεύθυνση δεν παρέχεται για τις χωροθετήσεις ενεργειακών υποδομών.

Ως προς τα δίκτυα μεταφοράς, εξίσου γενικόλογη είναι η κατεύθυνση «να αποφεύγεται κατά το δυνατό η διέλευση τους από τις περιοχές του δικτύου Φύση 2000 και τα προστατευόμενα τοπία», ενώ στην πράξη έχει προκύψει σαφώς η ανάγκη για διαμόρφωση σχετικού πλαισίου που θα εγγυάται την απόλυτη προστασία αυτών των περιοχών. Η έλλειψη συγκεκριμένων, στρατηγικών κατευθύνσεων στο ΓΠΣΧΑΑ, καθιστά πλέον δυσχερή τον έλεγχο του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ, αλλά εγείρει και καίρια θέματα ουσιαστικής και νομικής υφής, ως προς την αλληλοτροφοδότηση και την αμοιβαία συμβατότητα των δύο επιπέδων σχεδιασμού, όπως ο Νόμος ορίζει.

Σε ό,τι αφορά τις **πηγές ενέργειας** εκφράζουμε τις ανησυχίες μας για την **έλλειψη ιεράρχησης των προτάσεων και την ισοπεδωτική θεώρηση των πηγών κάλυψης των αναγκών ενέργειας**, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τον εξορθολογισμό/την εξυγίανση της ενεργειακής πολιτική της χώρας, πρωτίστως δε για την περιβαλλοντική ασφάλεια και προστασία.

Έτσι, ενώ επιδιώκεται «**η ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας και η απεξάρτηση από ξένες πηγές με την ανάπτυξη των ΑΠΕ**», προτείνονται ισότιμα:

- ο εκσυγχρονισμός των μονάδων παραγωγής από λιγνίτη,
- η αξιοποίηση των λιγνιτικών αποθεμάτων,
- η αξιοποίηση του δυναμικού της χώρας σε ΑΠΕ

Αναγνωρίζοντας πως η άμεση παύση της χρήσης ορυκτών καυσίμων με υψηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα δεν είναι εφικτή, αναμένουμε από το ΓΠΧΣΑΑ να θέσει χρονοδιάγραμμα για τη σταδιακή απεξάρτηση από το λιγνίτη, το πετρέλαιο και τον λιθάνθρακα, να προβάλλει και να ενισχύσει την επιλογή και χρήση φιλικών προς το περιβάλλον πηγών, όπως οι ΑΠΕ και το φυσικό αέριο.

Στις υποδομές ενέργειας προβλέπεται «*Συμπλήρωση των υφισταμένων διυλιστηρίων πετρελαίου...όταν κατασκευαστεί ο αγωγός πετρελαίου από Μπουργκάς*». Θεωρούμε πως το ΓΠΧΣΑΑ δεν θα έπρεπε να περιορίζεται σε γενικόλογες αναφορές σε ένα έργο που αναμφισβήτητα θα επιδράσει καθοριστικά στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας. Το ΓΠΧΣΑΑ οφείλει να θέσει το ζήτημα της διερεύνησης των ευρύτερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, που ουδέποτε συζητήθηκαν. Να ανοίξει ορίζοντες για τη διερεύνηση και τη διατύπωση των αναγκαίων προληπτικών μέτρων που θα ήταν σκόπιμο να προηγηθούν της μελέτης διέλευσης του αγωγού. Το ΓΠΧΣΑΑ αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την έγκαιρη προετοιμασία της χώρας και την εναρμόνιση του μείζονος αυτού έργου με τις αρχές προστασίας περιβάλλοντος και αειφόρου ανάπτυξης.

B.1.2.2 Βιομηχανία (εξόρυξη-μεταποίηση)

Οι παρεχόμενες κατευθύνσεις για τα **λατομεία αδρανών υλικών** δεν επιτρέπουν εφησυχασμό. (άρθρο 7 Β).

Το ΓΠΧΣΑΑ συνιστά «*Πρόνοια χωρικού σχεδιασμού...έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη και με μικρότερο κόστος κάλυψη των αναγκών...παράλληλα με την ελάχιστη δυνατή επίπτωση στο περιβάλλον...*».

Καμία νύξη για άλλες φιλοπεριβαλλοντικές πολιτικές παραγωγής αδρανών υλικών, εναρμονισμένες με την ευρωπαϊκή πολιτική, δεν γίνεται. Για τον περιορισμό του αριθμού και της έκτασης των λατομείων αδρανών υλικών και για τη μείωση των επιπτώσεων τους στο περιβάλλον θα πρέπει να διαμορφωθεί πολιτική ανακύκλωσης των προϊόντων εκσκαφών και κατεδαφίσεων που ούτως ή άλλως δημιουργούν προβλήματα με την αυθαίρετη εναπόθεση τους. Τέτοιες πολιτικές ήδη εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε., όπου η κύρια προέλευση των αδρανών υλικών έχει μετατεθεί από την εξόρυξη στην ανακύκλωση, με προφανείς ευνοϊκές επιπτώσεις για την απασχόληση και το περιβάλλον. Τα απόβλητα αυτά φτάνουν σήμερα τους 5.500.000 τόνους ετησίως και θα μπορούσαν με αυτόν τον τρόπο να μετατραπούν σε πηγές πρώτων υλών².

B.1.3 Περιβάλλον

B.1.3.1 Διατήρηση και ανάδειξη του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου

Για τη «**Διατήρηση και ανάδειξη του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων**», τομείς που άπτονται κυρίως της περιβαλλοντικής πολιτικής, γίνεται ευρεία αναφορά στο άρθρο 10 του ΓΠΧΣΑΑ.

Προτείνουμε (α) να προβλεφθεί ρητή υποχρέωση για θεσμοθέτηση και εφαρμογή εθνικής στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, μέσα από ανοιχτή διαδικασία διαβούλευσης, εντός δυο ετών από τη θεσμοθέτηση του παρόντος Γενικού

² Πολλές περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουν ήδη διατυπώσει προς τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ συγκεκριμένες σχετικές προτάσεις, τόσο επί του Σχεδίου Νόμου «Έρευνα και εκμετάλλευση λατομείων και άλλες διατάξεις», όσο και επί του Σχεδίου Π.Δ/τος για την εναλλακτική διαχείριση αποβλήτων εκσκαφών, κατεδαφίσεων.

Χωροταξικού (β) θεσμική, οικονομική και τεχνική διασφάλιση συστήματος διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000 (γ) ενίσχυση του εναλλακτικού τουρισμού και της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 (ε) ενσωμάτωση αρχών διατήρησης της βιοποικιλότητας σε περιβαλλοντικά κρίσιμους παραγωγικούς τομείς όπως η γεωργία, η αλιεία, η κτηνοτροφία, οι υδατοκαλλιέργειες, το κυνήγι), (στ) θέσπιση οριζόντιων μέτρων προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000 (ζ) προστασία των γηγενών ειδών από την εισαγωγή μεταλλαγμένων ή ξενικών ειδών (η) προστασία των βιοτόπων εξάπλωσης των ειδών προτεραιότητας της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, εκτός του χώρου των προστατευόμενων περιοχών (θ) εξασφάλιση διαδρόμων φυσικής συνέχειας μεταξύ όμορων περιοχών προστασίας (ι) ενίσχυση αγροπεριβαλλοντικών μέτρων για την ομαλή συμβίωση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, (κ) θεσμική θωράκιση και χωρική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με έμφαση όχι μόνο σε μεμονωμένα μνημεία, αλλά και στη δημιουργία συνόλων και προστασίας του περιβάλλοντος χώρου τους.

B.1.3.2 Κλιματικές αλλαγές

Στις 5. 6. 2007, σε μήνυμα του για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, ο Πρωθυπουργός της Χώρας ανέφερε: *«Η πιεστική και άκρως απειλητική πραγματικότητα της κλιματικής αλλαγής υπογραμμίζει, πάνω από όλα, την ανάγκη όλοι να ανταποκριθούμε στην πράξη, με σαφή στόχευση και μετρήσιμα αποτελέσματα, στις ευθύνες που μας αντιστοιχούν».* Δυστυχώς, το κορυφαίο περιβαλλοντικό, κοινωνικό, οικονομικό πρόβλημα των κλιματικών αλλαγών υποβαθμίζεται πλήρως στο ΓΠΧΣΑΑ.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις που συνυπογράφουν το παρόν κείμενο θεωρούν το ΓΠΧΣΑΑ θα πρέπει να προβλέψει ρητά τις εξής υποχρεώσεις:

1. Τήρηση κανόνων βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής σε όλα τα νέα κτήρια, με προτεραιότητα στα κτήρια του δημοσίου και ιδιαίτερη έμφαση στα κτήρια που προορίζονται για εκπαιδευτικούς σκοπούς,
2. Ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με ιδιαίτερες ρυθμίσεις χωροθέτησης σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, οι οποίες θα εξειδικευθούν στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ,
3. Θεσμοθέτηση πλαισίου για την εκτεταμένη ανάπτυξη υποδομών ΑΠΕ σε αστικές περιοχές με άμεση προτεραιότητα τις περιοχές της Αττικής και της Θεσσαλονίκης που δεν εμπίπτουν σε ειδικό καθεστώς προστασίας,
4. Απαγόρευση της αδειοδότησης και χωροθέτησης νέων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από ορυκτά καύσιμα (ήτοι λιγνίτης, λιθάνθρακας, πετρέλαιο), εξαιρώντας την αντικατάσταση υφιστάμενων θερμοηλεκτρικών μονάδων με άλλες ενεργειακά αποδοτικότερες, με στόχο την ολοκληρωτική απαγόρευση δημιουργίας νέων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από το 2015.
5. Θεσμοθέτηση υποχρεωτικής χρήσης βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών στην ηλεκτροπαραγωγή και άμεσο εκσυγχρονισμό των μονάδων παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα,
6. Θεσμοθέτηση ξεκάθαρων οικονομικών κινήτρων για τη χρήση ανανεώσιμων ενεργειακών πηγών και την εξοικονόμηση ενέργειας από τους κατασκευαστές κτηρίων.

Δυστυχώς όμως εκτός από μέτρα πρόληψης και μείωσης του φαινομένου του θερμοκηπίου είμαστε πλέον υποχρεωμένοι να σχεδιάσουμε μέτρα προσαρμογής σε αναπόφευκτες επιπτώσεις.

Με βάση τις εκθέσεις του Διακυβερνητικού Πάνελ του Ο.Η.Ε. για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), αλλά και την πρόσφατη Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

για την «Προσαρμογή της Ευρώπης στη Αλλαγή Κλίματος» το φαινόμενο του θερμοκηπίου θα οδηγήσει σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας, η οποία θα αρχίσει να γίνεται εμφανής ήδη μέσα στην επόμενη 15ετία. Το γεγονός αυτό θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στην παράκτια ζώνη της χώρας, οδηγώντας σε απώλεια ιδιοκτησιών. Σήμερα η ζήτηση για δόμηση κατοικιών στην ελληνική ακτογραμμή αυξάνεται διαρκώς. Το ΓΠΧΣΑΑ πρέπει να προβλέψει την απαγόρευση δόμησης στις περιοχές που εκτιμάται ότι ενδέχεται να κατακλυσθούν στα επόμενα 50 χρόνια και σε μια ζώνη πίσω από αυτές.

Διαπιστώνουμε πως η Ελλάδα βρίσκεται πολύ πίσω στην προσπάθεια για επί της ουσίας μείωση του εθνικού ενεργειακού αποτυπώματος. Το ΓΠΣΧΑΑ είναι το κατάλληλο εργαλείο για την προώθηση σημαντικών δράσεων με σαφή χωρική διάσταση προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης του προβλήματος.

B.1.3.3 Περιβαλλοντική διπλωματία

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης δεν μπορεί παρά να έχει σαφώς διεθνή διάσταση, πιστεύουμε πως το ΓΠΣΧΑΑ πρέπει να παράσχει στρατηγικές κατευθύνσεις για την άσκηση αποτελεσματικής «εξωτερικής πολιτικής για το περιβάλλον». Μια ουσιαστική εξωτερική περιβαλλοντική πολιτική θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να συμβάλει στην επίλυση προβλημάτων που έχουν διασυνοριακό χαρακτήρα καθώς και να προστατεύσει την εγχώρια αγορά, να βοηθήσει την ανάπτυξη των παραγωγικών διαδικασιών, να συμβάλει στην αναπροσαρμογή τους σε σχέση με τις διεθνείς εξελίξεις και να θέσει τις κατευθύνσεις της εδαφικής συνεργασίας μεταξύ περιφερειών με γειτονικές χώρες, όπως προωθούνται σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Και ακόμα, να προστατεύσει τον φυσικό μας πλούτο από:

- τους αερομεταφερόμενους ρύπους από γειτονικές βιομηχανικές χώρες,
- τη ρύπανση που προκαλείται στο Αιγαίο από γειτονικές χώρες,
- τη ρύπανση των διασυνοριακών ποταμών (πολλοί ποταμοί της βόρειας Ελλάδας, που διέρχονται από Βαλκανικές χώρες, λειτουργούν ως διάυλοι βιομηχανικής ρύπανσης).

Θεωρούμε πως το ΓΠΣΧΑΑ πρέπει να διατυπώσει και να προβάλει, ανά περιβαλλοντικό τομέα (ατμοσφαιρική ρύπανση, φύση, νερά), κατευθύνσεις, προτεραιότητες, θεματικές επιλογές εστίασης της εξωτερικής μας πολιτικής περιβάλλοντος.

B.1.3.4 Υδάτινοι Πόροι

Σημαντικά είναι τα κενά στο ΓΠΧΣΑΑ αναφορικά με την διαχείριση των υδάτινων πόρων. Προτείνουμε να περιληφθούν τα ακόλουθα:

1. Ρητή αναφορά στο προοίμιο του ΓΠΧΣΑΑ για την υποχρέωση ορθής εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, και τη διαχείριση των επιφανειακών, υπόγειων και παράκτιων υδάτων σε επίπεδο λεκάνης απορροής, στο πλαίσιο τόσο του πρώτου κύκλου εφαρμογής (σχέδια διαχείρισης λεκανών, πρόγραμμα μέτρων) που ολοκληρώνεται το 2015 αλλά και των επόμενων εξαετών κύκλων.
2. Ενσωμάτωση της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων (επιφανειακά και υπόγεια νερά) σε άλλους τομείς πολιτικής όπως είναι η αγροτική, η ενεργειακή, η περιφερειακή και η τουριστική. Αυτό συμπεριλαμβάνει τη ρητή αναφορά στην υποχρέωση διεξοδικής διερεύνησης των τάσεων εξέλιξης των παροχών των υδάτινων οικοσυστημάτων πριν από τη χωροθέτηση οποιωνδήποτε έργων εκμετάλλευσης των υδάτων και γενικότερα διασφάλιση του ότι οι υδρομορφολογικές συνθήκες των υδάτινων συστημάτων αντιστοιχούν στην

- επιδίωξη της καλής οικολογικής κατάστασης και δυναμικού όπως ορίζεται από την κοινοτική και εθνική νομοθεσία.
3. Να απαλειφθεί οποιαδήποτε αναφορά σε συγκεκριμένα μεγάλα έργα, όπως η εκτροπή του Αχελώου,
 4. Απεικόνιση σε χάρτες της θέσης και των ορίων των υδατικών συστημάτων επιφανειακών και υπόγειων νερών και χαρακτηρισμός όλων των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και των υγρότοπων με βάση τυποχαρακτηριστικά ποιοτικά, υδρομορφολογικά και βιολογικά στοιχεία σύμφωνα με τα όσα ορίζει η νομοθεσία διαχείρισης των υδάτινων πόρων, και όχι αργότερα από τα τέλη του 2008 (*η δέσμευση αυτή έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί από πέρυσι*)
 5. Οριοθέτηση παρόχθιας ζώνης 150 μέτρων (εκτός και ειδικές μελέτες προβλέπουν μεγαλύτερη) σε όλους τους ποταμούς και τις λίμνες της χώρας, και οριοθέτηση της έκτασης όλων των τύπων υδάτινων συστημάτων (πχ υγρότοποι, υδατορέματα, κλπ), στην οποία θα απαγορεύεται παντός είδους οικοδομική δραστηριότητα, πλην όσων κρίνονται αναγκαίες για την προστασία αυτών των ευπαθών οικοσυστημάτων.
 6. Υλοποίηση της υποχρέωσης διαβούλευσης και συμμετοχής των πολιτών στα σχέδια διαχείρισης των υδατικών πόρων σε επίπεδο υδρολογικής λεκάνης

B.1.3.5 Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων

Ιδιαίτερα μετά τα τραγικά γεγονότα του καλοκαιριού κρίνουμε απαραίτητο να περιληφθεί:

1. αυστηρό και λεπτομερές χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση του Δασολογίου και των δασικών χαρτών το αργότερο μέχρι το 2010
2. άμεση εφαρμογή της απαγόρευσης δόμησης στα δάση και τις δασικές εκτάσεις

B.1.3.6 Διαχείριση απορριμμάτων

Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι γενικότερα η διαχείριση των απορριμμάτων ελάχιστα απασχολεί το ΓΠΧΣΑΑ , παρά τη σαφή και σοβαρή χωρική της διάσταση. Στις «*χωρικές κατευθύνσεις για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, κατά τον σχεδιασμό σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο*» (άρθρο 10.4) αναφέρεται απλώς για το «έδαφος» ότι πρέπει να προωθηθεί η «*κατάργηση και εξυγίανση των ανεξέλεγκτων χώρων διάθεσης, χωροθέτηση εγκαταστάσεων για ανακύκλωση απορριμμάτων στην πηγή*».

Να περιληφθεί ρητή υποχρέωση της Διοίκησης, με αρμοδιότητα του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ, η διαμόρφωση ενός αξιόπιστου, με επιστημονικά κριτήρια και προϋποθέσεις δομημένου χρονοδιαγράμματος ενεργειών, δράσεων και χρηματοδοτήσεων 15ετολής διάρκειας που θα περιλαμβάνει κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση σύγχρονων εγκαταστάσεων διαλογής, ανακύκλωσης και κομποστοποίησης των απορριμμάτων, γενικότερα βιώσιμης διαχείρισης κι επεξεργασίας των στερεών αποβλήτων, των χώρων υγειονομικής ταφής των υπολειμμάτων τους σε επίπεδο χώρας (ή τουλάχιστον με δια-Περιφερειακή συνεργασία), την άμεση παύση λειτουργίας και σταδιακή αποκατάσταση των χιλιάδων ανεξέλεγκτων χωματερών αξιοποιώντας προτάσεις επιστημονικών και οικολογικών φορέων. Στο ΓΠΧΣΑΑ θα πρέπει επίσης να γίνει ρητή αναφορά στην απαγόρευση μέσα στο 2008 της περαιτέρω λειτουργίας των χιλιάδων χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων και να αναλυθούν οι αστικές και ποινικές ευθύνες αλλά και οι οικονομικές επιπτώσεις (κυρώσεις, πρόστιμα) για τους ΟΤΑ που δεν συμμορφώνονται με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία .

B.2. Θέματα έμμεσου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος

B.2.1 Εθνικοί πόλοι-Μητροπολιτικά κέντρα.

Το ΓΠΧΣΑΑ (άρθρο 5. Β) προτείνει πόλους ανάπτυξης που χαρακτηρίζονται από τέσσερις (4) κατηγορίες αστικών κέντρων, με πρώτη, σε κλίμακα ιεράρχησης, αυτή των Μητροπολιτικών κέντρων Αθήνας- Θεσσαλονίκης. Οι ίδιες αρχές διέπουν τη «Χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου» (άρθρο 8), όπου στις «Ειδικές κατευθύνσεις για τη ρύθμιση του χώρου στα μητροπολιτικά κέντρα» υιοθετείται, μεταξύ άλλων, ο θεσμός «της πρωτοβάθμιας μητροπολιτικής αυτοδιοίκησης». Θεσμός που συνεκτιμάται και για τη «Γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε διαπεριφερειακό επίπεδο», με αναζήτηση μάλιστα «ανάλογων μορφών αυτοδιοικητικής οργάνωσης και για άλλους εθνικούς πόλους». (άρθρο 11).

Παρατηρούμε τα εξής:

B.2.1.1 Στο πλαίσιο της υπό συζήτηση νέας συνταγματικής μεταρρύθμισης ως προς την συγκρότηση και λειτουργία της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης, ανοίγονται δυνατότητες δημιουργίας ποικίλων σχημάτων μητροπολιτικής οργάνωσης Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Σχήματα, για τα οποία η ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία παρέχουν πολύτιμο οδηγό³. Ενδεικτικά, τέτοια σχήματα είναι:

- ⇒ Η μητροπολιτική περιφέρεια
- ⇒ Ο μητροπολιτικός σύνδεσμος
- ⇒ Η μητροπολιτική νομαρχία
- ⇒ Η διατήρηση και βελτίωση των υφισταμένων δομών

Για την Ελλάδα, το κάθε σχήμα μπορεί να έχει θετικές και αρνητικές πτυχές, των οποίων η συγκριτική αξιολόγηση προϋποθέτει καταγραφή, ανάλυση, τεχνοκρατική και νομική θεώρηση, ευρεία διαβούλευση. Τα εναλλακτικά σενάρια δεν αποτελούν αντικείμενο εξέτασης του ΓΠΧΣΑΑ. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η πρόταση υιοθετεί το σενάριο της διατήρησης/βελτίωσης των υφισταμένων δομών.

Η συγκριτική αξιολόγηση εναλλακτικών σεναρίων, με βάση περιβαλλοντικές, επιστημονικές και νομικές παραμέτρους, θα μπορούσε να οδηγήσει σε άλλο καταλληλότερο θεσμό, ικανό για σοβαρές ανακατατάξεις, με συγκέντρωση της σημερινής διάσπαρτης πολιτικής ευθύνης των μητροπόλεων, ενίσχυση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας, χωρίς ανατροπή των ευαίσθητων ισορροπιών του εθνικού διοικητικού και πολιτικού συστήματος.

B.2.1.2 Το ΓΠΧΣΑΑ επιλέγει την «**πρωτοβάθμια μητροπολιτική αυτοδιοίκηση**».

Η έννοια της μητροπολιτικής περιοχής αποτελεί κοινωνικό και πολιτικό κατασκεύασμα, με εδαφική βάση, που προκύπτει από το πλέγμα λειτουργιών που διαχέονται σε αυτήν. Τα επιχειρήματα και κριτήρια που προβλήθηκαν διεθνώς, από ετών, υπέρ της επιλογής μητροπολιτικών διοικήσεων ή αυτοδιοικήσεων, είναι κυρίως τεχνικο-λειτουργικά και στήριξαν την πρώτη φάση δημιουργίας τέτοιων επιλογών. Στην πορεία όμως φάνηκε ότι οι εν λόγω επιλογές δεν κατέστησαν διεθνώς αποδεκτές από τους ενδιαφερομένους πληθυσμούς.

³ OECD International Conference; Governing Metropolitan Areas: Strengthening Local Democracy. (1998), OECD Improving Metropolitan Governance, Official report, Territorial Development Service. (1999)

Εναλλακτική λύση προσφέρει η «μητροπολιτική διακυβέρνηση» που στηρίζει την ενσωμάτωση στη διαδικασία κυβέρνησης ευρύτερου αριθμού φορέων (σύλλογοι, ομάδες πίεσης, ΜΚΟ). Εμφανίζεται ως «διαδικασία συντονισμού της δράσης ομάδων, συμφερόντων και θεσμών, προκειμένου να επιτευχθούν στόχοι που έχουν συζητηθεί και προσδιορισθεί συλλογικά».

Θεωρούμε ότι το ΓΠΧΣΑΑ θα ήταν ευκαίιο να εξετάσει, υπό το πρίσμα των ελληνικών δεδομένων, να αξιολογήσει και να ανοίξει σε διαβούλευση και τις δύο δυνατότητες μητροπολιτικής κυβέρνησης.

B.2.1.3 Ερωτηματικά εγείρονται από το γεγονός ότι το **ΓΠΧΣΑΑ δεν θίγει ζητήματα οριοθέτησης/χωρικής διάστασης των μητροπολιτικών κέντρων**. Δηλαδή το αποτέλεσμα του ισχύοντος μητροπολιτικού σχεδιασμού που εστιάστηκε πρωτίστως στον «φυσικό σχεδιασμό» και λιγότερο στις αναπτυξιακές/χωροταξικές προοπτικές και στη συσχέτιση των μορφών ανάπτυξης Αθήνας-Θεσσαλονίκης με τις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Σήμερα, στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, οι μητροπόλεις, όπως και οι περιφέρειες αποκτούν κρίσιμο ρόλο. Η οριοθέτηση πρέπει να σχετίζεται με τους διαθέσιμους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους, το παραγωγικό σύστημα, τον πληθυσμό, το ανθρώπινο κεφάλαιο, την κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης, τους δείκτες όγκου ημερήσιων μετακινήσεων (commuting), την εδαφική συνέχεια, τους δείκτες ομοιογένειας. Η αειφόρος ανάπτυξη προϋποθέτει σύνθεση περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών, διεργασιών.

Το ΓΠΧΣΑΑ προτείνει τη λειτουργική εξειδίκευση και την κατάκτηση ταυτότητας των μητροπολιτικών κέντρων στο σύστημα των ευρωπαϊκών μητροπόλεων και του Βαλκανικού χώρου (για Θεσσαλονίκη). Ζητήματα όμως χωρικής οριοθέτησης ή επανεξέτασης/ελέγχου της σήμερα αποδεκτής οριοθέτησης δεν θέτει.

Για λόγους επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας των όσων προτείνονται για τα μητροπολιτικά κέντρα, κρίνουμε ότι, θα πρέπει να διατυπωθούν κριτήρια και κατευθύνσεις για το θέμα της προσέγγισης της γεωγραφικής-χωρικής διάστασης, στο πλαίσιο των σύγχρονων περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων της παγκοσμιοποίησης.

B.2.2 Γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας

Οι παρεχόμενες «γενικές κατευθύνσεις» για την προτεινόμενη από το ΓΠΧΣΑΑ «*γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενότητων σε διαπεριφερειακό επίπεδο*» (άρθρο 11) και τα κριτήρια «διοικητικής ανασυγκρότησης για τον ανασχεδιασμό σε διαπεριφερειακό επίπεδο των διοικητικών περιφερειών» δεν διαγράφουν τίποτα το συγκεκριμένο. **Κινούνται σε επίπεδο γενικότητας και αοριστίας, σε βαθμό που υποσκάπτουν κάθε προσδόκιμο θετικής τελικής έκβασης.**

Καμιά υπόδειξη ή εκτίμηση ή κατεύθυνση δεν υπάρχει για το πόσες και ποιες αρμόζει να είναι οι νέες «βιώσιμες διοικητικές αναπτυξιακές ενότητες», τόσο για να προαχθεί η συνολική ανταγωνιστικότητα του εθνικού χώρου, όσο και η «*σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*», όπως το ίδιο το ΓΠΧΣΑΑ επιδιώκει. Αυτό μπορεί κάλλιστα να επιτευχθεί αν διατυπωθούν σαφείς και ευκρινείς στόχοι οι οποίοι θα υλοποιηθούν με κατάλληλο σχεδιασμό των χωρικών ενότητων

Κρίνουμε ότι το ΓΠΧΣΑΑ θα πρέπει να δώσει στρατηγικές κατευθύνσεις, καθώς και κριτήρια και επιλογές συνεκτίμησης των παραγόντων ποιότητας ζωής και να

εκφράσει πιο σαφείς θέσεις για τη «γεωγραφική ανασυγκρότηση». Συγκεκριμένα, πρέπει να την ορίσει και εννοιολογικά και επιχειρησιακά. Να υποδείξει ποια είναι εκείνη η μορφή διοικητικής διάρθρωσης και λειτουργίας που θα εξυπηρετήσει το ΓΠΧΣΑΑ, χωρίς γενικές επιθυμίες που στην πράξη δεν οδηγούν πουθενά.

Το θέμα της μεταφοράς στην περιφέρεια δημόσιων υπηρεσιών στα πλαίσια μιας πολιτικής αποκέντρωσης χρήζει διερεύνηση στα πλαίσια του ΓΠΧΣΑΑ.

B.2.3 Στρατηγικής σημασίας δίκτυα υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών

Επιφυλάξεις εγείρονται στο επίπεδο των παρεχομένων «ειδικών κατευθύνσεων». Ενίοτε επαναλαμβάνονται ήδη δρομολογημένες δράσεις (βλ. π.χ. Οδικές μεταφορές: ολοκλήρωση του βασικού οδικού συστήματος, ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών αξόνων ΠΑΘΕ και Εγνατίας Οδού..) ή γενικόλογες αυτονόητες δράσεις: αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών, αναβάθμιση της σύνδεσης των πρωτευουσών νομών, αναβάθμιση υφισταμένων λιμένων,...Αντιθέτως δεν εξετάζονται στρατηγικής σημασίας παρεμβάσεις που θα έπρεπε να αποτελούν ζωτικό αντικείμενο του ΓΠΧΣΑΑ. Οι παρεμβάσεις αυτές θα πρέπει να γίνονται με βάση τόσο την ανάγκη μείωσης των επιπτώσεων από τις μεταφορές στο χώρο και στο περιβάλλον όσο και για την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών.

Ειδικότερα:

B.2.3.1 Αερολιμενική υποδομή και Αεροπορικές υπηρεσίες

Σε χρονικό ορίζοντα 15ετίας, η διευρυνόμενη εισαγωγή στην Ελλάδα νέων τεχνολογιών, στα χερσαία και θαλάσσια μέσα μεταφοράς, θα μειώσει περαιτέρω τις χρονοαποστάσεις ταξιδιού. Ήδη το ΓΠΧΣΑΑ προτείνει, πολύ σωστά, την εφαρμογή υπηρεσιών «*τραίνων υψηλών ταχυτήτων*», όπως και την «*ολοκληρωμένη σιδηροδρομική σύνδεση και παροχή υψηλής ποιότητας συνδυασμένων μεταφορών σε όλους σχεδόν τους λιμένες που βρίσκονται πλησίον του εθνικού σιδηροδρομικού δικτύου*».

Οι προοπτικές αυτές θα δώσουν νέα διάσταση στον ανταγωνισμό μεταξύ των μέσων μεταφοράς, περιλαμβανομένης και της αεροπορικής μεταφοράς, με βάση και κριτήρια περιβαλλοντικής / ενεργειακής αποτελεσματικότητας, περιλαμβανομένης και της αεροπορικής μεταφοράς. **Το ΓΠΧΣΑΑ δεν περιέχει κανένα στοιχείο εκτίμησης των αναμενόμενων ανακατατάξεων που θα προκύψουν**, παρά το γεγονός ότι προχωράει, **για λόγους κυρίως στήριξης του τουρισμού**, σε κατευθύνσεις όπως: επέκταση των αερολιμενικών υποδομών στη Δυτική Ελλάδα, με αξιοποίηση δύο πρώην στρατιωτικών αερολιμένων, ανάπτυξη των υποδομών των αερολιμένων Ακτίου, Αγχιάλου, Καλαμάτας, διερεύνηση ανάπτυξης αερολιμένα-κόμβου (hub) στην Τρίπολη. Επίσης, δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για σιδηροδρομική Εγνατία και Ιόνια σιδηροδρομική γραμμή.

Το ΓΠΧΣΑΑ θα έπρεπε, πέραν των όσων προτείνει, να περιλαμβάνει:

- Ρητή κατεύθυνση για ολοκληρωμένο σχέδιο αναβάθμισης του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας, με προτεραιότητα στην ανάπτυξη της «**σιδηροδρομικής Εγνατίας**» που θα συμβάλει σημαντικά και στην άρση της απομόνωσης του δυτικού άξονα της χώρας. Στο ίδιο πλαίσιο, θεωρούμε πως πρέπει το ΓΠΧΣΑΑ να κάνει ειδική μνεία στην ανάγκη **σιδηροδρομικής διασύνδεσης με την Αλβανία**, ώστε να αντιμετωπιστεί επαρκώς η αυξανόμενη κίνηση σε αυτόν τον άξονα, η οποία τώρα εξυπηρετείται με Ι.Χ. ή λεωφορεία.
- Ειδική μνεία στην υποχρέωση διάρθρωσης **δικτύου ποδηλατοδρόμων στα μεγάλα αστικά κέντρα** και παράλληλα με σημαντικούς οδικούς άξονες, με βάση

συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους και χρονοδιαγράμματα για κάθε περιοχή. Θα πρέπει επίσης, να διασφαλίζεται ότι όλα τα ΜΜΜ θα διευκολύνουν τη συνδυασμένη μεταφορά με ποδήλατο.

Γ. Προτάσεις για την εφαρμογή

Γ.1 Προϋποθέσεις – μηχανισμοί υλοποίησης

Τόσο οι γενικές κατευθύνσεις, όσο και πολλά από τα προτεινόμενα στους επί μέρους τομείς των «προϋποθέσεων-μηχανισμών υλοποίησης» (άρθρο 12) κρίνουμε ότι συνιστούν αναγκαίες και επιτυχείς επιλογές. Ιδιαίτερα επικροτούμε την «ενθάρρυνση των συμμετοχικών διαδικασιών» και την ανάδειξη «της ενεργού συμμετοχής των κοινωνικών φορέων και πολιτών» ως προϋπόθεσης για «τον επιτυχή χωροταξικό σχεδιασμό».

Ωστόσο, το άρθρο 12 **επισφραγίζει τελεσίδικα την εξαιρετικά αδύναμη πτυχή της έλλειψης οποιουδήποτε χρονικού προγραμματισμού και ιεραρχημένης υλοποίησης των προτάσεων.** Έτσι, υποσκάπτεται η επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα του ΓΠΧΣΑΑ.

Πιστεύουμε ότι η έλλειψη σαφούς και ξεκάθαρα χρονοδιαγράμματος υλοποίησης είναι επικίνδυνη, καθώς το άρθρο 12 περιέχει καίριες ρυθμίσεις, που χωρίς συγκεκριμένη εξειδίκευση τους, σε χρόνο και μέσα, ανοίγουν επισφαλείς ορίζοντες.

Θα σταθούμε χαρακτηριστικά σε δύο από αυτές τις ρυθμίσεις:

Γ.1.1 Εκτός σχεδίου δόμηση

Θεωρούμε πως η πρόταση του υπό συζήτηση Πλαισίου για «Σταδιακό περιορισμό και βαθμιαία υποκατάσταση της εκτός σχεδίου δόμησης...» αποτελεί δέσμευση χωρίς ουσία. Πρόκειται για μια απλή νύξη για την αδήριτη ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης ενός «φαινομένου» που επί δεκαετίες συνιστά πηγή περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Ένα «φαινόμενο» που εδώ και δεκαετίες υποκαθιστά την έλλειψη σχεδιασμού για τον εθνικό φυσικό χώρο. Πλέον όμως το δικαίωμα για δόμηση εκτός σχεδίου αποτελεί κατάφωρη ακύρωση κάθε προσπάθειας χωροταξικού σχεδιασμού και καλλιεργεί στην ύπαιθρο σύγχυση διάκρισης μεταξύ αυθαίρετης και νόμιμης δόμησης, καθώς δίνει την εντύπωση πως κάθε κομμάτι γης είναι δυνάμει οικοδομήσιμο.

Σε αυτά τα πλαίσια προτείνουμε στο ΓΠΧΣΑΑ να προβλεφθεί άμεση κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 και στα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και σταδιακή κατάργηση στο σύνολο της επικράτειας σε χρονικό ορίζοντα 7 ετών. Στο διάστημα μέχρι το 2015 και εντός του οκταμήνου που θα ακολουθήσει τη θεσμοθέτηση του Γενικού Χωροταξικού, το ΥΠΕΧΩΔΕ θα καταθέσει σε δημόσια διαβούλευση με ενεργό συμμετοχή του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας πλαίσιο σταδιακής κατάργησης του δικαιώματος για δόμηση εκτός σχεδίου. Το σχέδιο θα προβλέπει σαφείς ρυθμίσεις για την άμεση απαγόρευση της δόμησης, ένθεν και ένθεν υφιστάμενων και μελλοντικών οδικών και σιδηροδρομικών αξόνων, σε ζώνες ενιαίου πλάτους, την κατάργηση όλων των ισχυουσών παρεκκλίσεων ως προς την αρτιότητα των γηπέδων και τη δόμηση κατά μήκος των οδών, την άμεση οριστικοποίηση της οριοθέτησης ζωνών προστασίας, τη θεσμική κατοχύρωση χρήσεων γης και την κατεδάφιση όλων των τελεσίδικα αυθαιρέτων κτισμάτων.

Φοβόμαστε πως ο απόηχος της ρύθμισης, όπως ανακοινώθηκε, ενδέχεται να οδηγήσει σε χειρότερες για το περιβάλλον πληγές. Γιατί είναι πολύ πιθανό και φυσικό για την ελληνική πραγματικότητα, οι ιδιοκτήτες και οι διεκδικούντες να σπεύσουν να «τακτοποιήσουν» το εκτός σχεδίου κομμάτι γης τους, πριν οποιοδήποτε μέτρο ληφθεί. Για τους λόγους αυτούς υποστηρίζουμε πως το ΓΠΣΧΑΑ πρέπει να συνοδευτεί από νομοθετική ρύθμιση αναστολής έκδοσης αδειών στις εκτός σχεδίου περιοχές, μέχρι τη νομική κατοχύρωση των προτάσεων.

Γ.1.2. Αυθαίρετη δόμηση

Ο τρόπος που το ΓΠΣΧΑΑ θέτει το θέμα της αυθαίρετης δόμησης αποτελεί δυσάρεστη έκπληξη και εγείρει ποικίλα ερωτηματικά. Η γενικόλογη και ουδέν υποσχόμενη πρόταση για «*Αντιμετώπιση του φαινομένου της αυθαίρετης δόμησης*» θεωρούμε πως είναι ενδεικτική της συνεχιζόμενης άρνησης της Πολιτείας να αντιμετωπίσει με παρρησία το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα που θίγει την ακεραιότητα και υποβαθμίζει τις δυνατότητες αιεφόρου διαχείρισης του χώρου.

Θεωρούμε πως το ΓΠΣΧΑΑ οφείλει να θέσει ως άμεση προτεραιότητα την υλοποίηση της Συνταγματικής υποχρέωσης για ολοκλήρωση του εθνικού Κτηματολογίου, καθώς και του Δασολογίου και των Δασικών Χαρτών. Είναι πραγματικά απογοητευτικό το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι το μοναδικό κράτος- μέλος της ΕΕ που δεν διαθέτει τα βασικά εργαλεία για την αποτύπωση και θεσμική προστασία των ιδιοκτησιών επί της γης, καθώς και για τη θωράκιση του φυσικού της κεφαλαίων. Εμμένουμε όμως και στην πάγια πρότασή μας για σύσταση κεντρικής υπηρεσίας κατεδάφισης αυθαιρέτων.

Το ΓΠΣΧΑΑ οφείλει να δώσει τις δέουσες βασικές προτεραιότητες και στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αιεφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου, για τη συνάρθρωση των περιφερειακών και των τομεακών ειδικών χωροταξικών σχεδίων, την αντιμετώπιση σε εθνικό επίπεδο των μειζόνων περιβαλλοντικών προβλημάτων της χώρας σύμφωνα με όσα ο Νόμος και η επιστήμη ορίζουν. Να διδαχθεί και να αξιοποιηθεί την ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία. Όχι να «χάνεται» επαναλαμβάνοντας διαπιστωμένες, από μακρόν, αναγκαιότητες, για τις οποίες υφίσταται θεσμικό πλαίσιο που, απλά, δεν υπάρχει βούληση να εφαρμοσθεί.